

Oranje boven!

<https://hdl.handle.net/1874/234529>

mm10yey

BR.1872.II.13.

Oranje Boven!

Evenzeer als het »Leve de Geus!» is het »Oranje Boven!» van historische beteekenis. Het is niet een uitroep uit onze eeuw afkomstig; het eerst door onze monden uitgesproken, toen de Fransche dwingeland was verjaagd en koning Willem I te Scheveningen aan wal stapte. Wij herhalen met dien uitroep slechts wat onze vaders op duizend oogenblikken, als de nood op het hoogste was en alle hulp verre scheen, uit het diepst der ziele welde.

Zeker, het was ter eere van den grootvader onzes doorluchtigen konings, toen in 1813 de dam van Neerlands hoofdstad niet minder dan het Scheveningsche strand weërgalmde van die altijd uit volle borst herhaalde kreten: Oranje Boven!!

Zeker, het was ter eere van dienzelfden Monarch, dat in 1830 diezelfde kreten werden herhaald, toen België zich tegen zijn bestuur verzette, en door de geestelijkheid opgeruid zich van hem losscheuren ging.

Voorzeker, het was ter eere van den dapperen kroonprins (Willem II) die bij Quatrebras en Waterloo den Franschen keizer den gevoeligsten slag toebracht, waarvan hij nooit weer opkomen kon, dat de daverende »Oranje Boven!»'s" de lucht deden trillen.

Even oprecht aan hem gewijd was de Oranjeboven kreet, waarmede onze geeërbiedigde koning werd begroet, waar hij zich als een held in ijs en baren kennen deed, en als de vriendelijke landsvader, die de hand balsemend uitstrekke naar iedere wond, toen de watervloeden een deel van ons dierbaar vaderland tot zee hadden gemaakt. Ons volk meende het, en gunde het hem van ganscher harte, toen zij Oranje boven riepen na zijn treffend woord bij de eerste steenlegging van het monument onzer vrijheid op het halve eeuwfeest van ons volksbestaan als koninkrijk.

Maar bij dit huldebetoon en deze herhaalde betuiging van gehechtheid aan het huis van Oranje, ligt niet bloot een bewijs van sympathie voor dezen of genen Oranje-telg ten grondslag.

Het huis van Oranje is in strijd en lijden en worsteling en zegepraal met Nederland te zamen gegroeid. Dat vorstengeslacht heeft de hooge roeping gehad, als een geslacht van Nederlandsche Machabeën de vreemde overweldigers te verdrijven. Als de Richters in Israël eertijds, stonden zij telkens op om ons van onderdrukking of geweld te bevrijden.

Onder hunne aanvoering is Spanje verslagen en de vrijheid van Godsdienst en Staat beide gevestigd. Onder hun sterksprekende vlag tierden eensgezindheid en volkswelvaart, en niet te vergeefs stond op hun wapenschild geschreven: » Je maintiendrai." (Ik zal handhaven.)

Dit heeft ons volk, de kern uit ons volk, in wiens aderen nog Neerlandsch bloed van vreemde smetten vrij vloeide, ten allentijde begrepen. En dat wel zóó juist en instinktmatig zuiver, dat zij de historische leuze soms getrouw bleven, waar zij den vorst, die den naam droeg, moesten tegenstaan.

Laat de geschiedenis het bewijzen.

Willem de Zwijger erkende de hooge roeping, die God hem had op de handen gelegd. Moge al in den aanvang jeugdige ijver en staatkunde hem mede geprikkeld hebben tot verzet tegen Granvelle, die Spanje's dwangjuk vóór Alva kwam vertegenwoordigen hij werd spoedig van iedere illusie genezen, waar hij alles ten offer moest brengen en als een balling buiten zijn vaderland rondzwierf. Maar de staat der zaken keerde zich en stad op stad heesch zijne vlag ten torentop op. De voorspoed zijner wapenen had hem kunnen verblinden, toen op eenmaal die rampzalige Bartholoméus, nacht een einde maakte aan al de glansrijke vooruitzichten, en beide Oranje en Nederland voor God kropen in het stof.

En toen, gaf hij toen de zaak op? de zaak die niets dan geld, bloed en tranen kostte? Voorwaar neen! Leest wat hij schreef na het vernemen der tijding, dat alle hulp van Frankrijk in rook vervlogen was. » Ik bid u, zie hoe de boosheid der menschen Gods groote genade tracht tegen te werken. Hij doe alles uitloopen ter verheerlijking van zijnen naam! Ik heb vastelijk besloten, met zijn hulp, naar Holland en Zeeland te gaan en daar af te wachten wat het Hem behagen zal te doen."

Had hij eigen voordeel, rust of genot liefgehad, voorzeker Oranje had het opgegeven. Toen niet het minst als de koning van Spanje een som op zijn hoofd zette, en de eene moordaanslag na de andere hem toonde, dat zijn leven aan een zijden draadje hing!

Neen hij hield stand; hij gevoelde zijne roeping en week niet van zijn post. Op zijn post vond hem de sluipmoordenaar, die met Spaansch goud en Pauselijke beloften van eeuwige zaligheid was omgekocht, om aan dat dierbaar leven een einde te maken. En als hij stierf bad hij tegelijk met een laatste smeeing voor zijne eigene ziel voor het arme verdrukte volk. Toen, ook toen, Nederlanders, heeft hij onzer gedacht. » O God ontferm U over mij en uw arm volk!" Gij kent immers die bede?

Deze dingen kan Nederland niet vergeten, al wilde het dit ook. Sedert dien dood is, om zoo te spreken, ons Nederlandsch bloed Oranje geworden, en is het » Oranje boven!" de

grootste verheerlijking van trouw, vroomheid, moed, zelfopoffering en martelaarschap!

Sedert dien tijd is het »Oranje boven» de vrengdekreet der overwinning en de smartkreet der droefheid geworden, even als het ernstige gebed om zegen en kracht van Boven!

Al had het huis van Oranje nooit iets anders voor Nederland gedaan dan ons dien eersten Willem gegeven, reeds dan had het recht op onze dankbare hulde. Reeds dan mochten wij van dat stamhuis zeggen, wat Israël van Jeruzalem zong: indien ik u vergete, zoo vergete mijne rechterhand zich zelve. Maar tusschen den eersten Oranje en den koning, die ons regeert, ligt eene lange rij van vorsten, die in het voetspoor van den Zwijger gewandeld hebben.

Niet ieder hunner was evenzeer in staat die gezindheid en gehechtheid te toonen, en persoonlijk geloof en persoonlijke godsvrucht mogen hier geenszins buiten rekening gelaten worden
Zingen wij met Bilderdijk van Willem den Zwijger:

„Ja, voor dien glorieijken Vorst
Blaakt ieder Nederlandsche borst,
En dankt aan zijn vergoten bloed
Zijn bloei, zijn zelfbestaan, zijn vrijheid van 't gemoed.”

Ook Maurits behaalde lauwer op lauwer ter eere der vrijheid, en voltooide met zijn dapperen broeder het gebouw, dat hun vader was begonnen te stichten.

En waar Oldenbarneveld dat huis van Oranje in de schaduw wenschte geplaatst te zien, en de Hollandsche vlag de oranjevaaan wilde doen overvleugelen, waar deze oude en brave, maar op dit punt zeer roekeloze advocaat het dierbaarste der herwonnen vrijheid, den godsdienst aantastte, was Maurits de van God geroepen richter niet om den advocaat te vonnissen, maar om de »Gereformeerde religie» in bescherming te nemen. Overheersching van den Staat over de Kerk, dit heeft Oranje evenmin bedoeld als onderdrukking van den Staat door de kerk, waardoor zooveel bloed in Nederland stroomde.

Luid klonk het »Oranje boven» bij de aanstelling Willem II als stadhouder, en zijn vroomheid was die hulde waard; maar naast deze had hij geen geestkracht genoeg om de eer van Oranje op te houden tegenover de mannen van Oldenbarneveld, die niet wilden gevoelen of begrijpen wat de dure roeping is van ieder door den Oranjevaan beschaduw Nederlands hoofd en hart. Onverschilligheid voor en zelfs haat tegen Oranje knoopte zich meestal vast aan lauwheid in den godsdienst of verachting des woords Gods, waarom door ons volk haat tegen Oranje en haat tegen Christus kerk dikwijls als eensluitende worden opgevat.

En klaagde het volk gedurende voogdijschap van Willem III onder de ramen van zijn felsten tegenstander de Wit:

Al is ons Prinsje nog zoo klein
 Alevel zal hij Stadhouder zijn;
 Al zijn de staten nog zoo groot,
 Alevel eten z' oranjebrood.
 En toch Oranje, en toch Oranje,
 En toch Oranje boven.

Die klacht is verhoord, dat lied eene profetie geworden onder den grooten Willem de derde, die niet alleen stadhouder der Nederlanden, maar ook koning van Engeland werd, en dáár niet minder dan hier in dankbare herinnering leeft. Nog nooit hadden de Staten zoo weinig in te brengen als onder zijn glorierijk bestuur. Nooit was Oranje meer boven dan toen, en nooit was Nederland grooter en machtiger, door alle mogendheden van Europa ontzien.

Helaas, waarom wisten Willem IV en vooral Willem V dien roem niet beter te handhaven? Waarom liet de laatste door zijne vertroetelende goedigheid toe, dat het prestige van Oranje in flarden gescheurd, en hij zelf ten lande uitgedreven werd? Al zijn vroomheid, al zijne zachtmoedigheid en alle overige christelijke deugden meer, waarvan hij er velen bezat, leden schipbreuk op het weinige vertrouwen, dat hij zelf stelde in de scherpte van zijn eigen zwaard.

De vrienden van Oranje hielden hem vast tot zij hem wel moesten loslaten, en toen zelfs, toen de Prins heenging, bleef het Oranje leven in hun hart. Dat Oranje uit te roeien was een hopelooze poging van de Fransche republikeinen en de Hollandsche patriotten.

Bij het verdrijven der Franschen kwam het verborgen Oranje uit zijn schuilhoek te voorschijn, en hetgeen dood scheen stond uit zijn graf weer op. Toen werd ook de Oranje-vorst weer teruggehaald, en al had hij geene andere hoedanigheden gehad dan deze, dat hij een telg van het geliefde vorstenhuis was, men had hem toch met »Oranje Boven" begroet.

En zoo leeft Oranje voort en kan niet sterven. Het zou eer mogelijk zijn dat het historische Oranje een vorst uit dit huis onmogelijk maakte, dan dat een ontrouwe telg het oranjebloed het Protestantsche Nederland uit de aderen tapte.

Ook nu klinkt het Oranje boven luid en hoog voor en bij en om den troon van onzen tweeden Willem den derde. Hij moet het zien wie hem liefheeft, en hij moet het weten waarom. God is de derde in het verbond tusschen Nederland en Oranje. Op Hem steunt onze hoop, zelfs dan als Nederland en Oranje mocht te gronde gaan.

Bij H. DE HOOGH & Co. wordt mede uitgegeven:

SPANJE EN ORANJE,
 OF NEÈRLANDS WORSTELING EN BEVRIJDING,
 in 8 afleveringen à 17½ Cents per aflevering.
